

Britanya'nın Demir Leydisi: Margaret Thatcher'ın 1983'e Kadar Yaşamı*

The Iron Lady Of Britain: The Life of Margaret Thatcher Until 1983

Teval Özdikmen** ve Cengiz Kartın***

Öz

Margaret Thatcher 13 Ekim 1925 tarihinde Beatrice ve Alfred Roberts çiftinin ikinci çocuğu (Margaret Hilda Roberts) olarak dünyaya gelmiştir. Babası Alfred ve annesi Beatrice' in son derece koyu Metodist olmalarından dolayı çocukluğu Metodizm Kilisesi etrafında geçmiştir. Oldukça başarılı bir öğrenci olan Margaret 1947 senesinde onur derecesi ile Oxford Üniversitesi Kimya bölümünden mezun olmuştur. 1951 senesinde Denis Thatcher ile evlenmiştir ve bu evlilikten ikiz çocuğu olmuştur. 1959 senesinde Finchley' in Muhafazakâr milletvekili seçilmiş ve parlamentoya girmiştir. 1975 senesinde Muhafazakâr Parti lideri olmuştur. Margaret Thatcher, ataerkil bir toplumda, kadınların siyasi veya sosyal olarak ön plana çıkmasının çok zor olduğu bir dönemde, tüm engellere rağmen pes etmemiş ve 1979 senesinde Britanya'nın ilk kadın Başbakanı olmayı başarmıştır. Uyguladığı politikalarından dolayı çok fazla destekçisi olmasına karşın bir o kadar da nefret edeni bulunmaktaydı. Thatcher siyasi hayatı boyunca çeşitli lakaplar almıştır. Bunlardan en bilinenleri, "süt hırsızı" ve "demir leydi" olmuştur. Margaret Thatcher üç dönem boyunca iktidarı elinde tutmayı başararak İngiltere'nin en uzun süre görev yapan başbakanı olmuştur. Uluslararası bir etkinlik kazanan Margaret Thatcher, tüm dünyanın dikkatini çekmeyi başarmıştır. Bu makalede, yirminci yüzyılın bu önemli siyasi figürünün hayatının erken dönemini, aile yaşantısını, yetiştirilme tarzını, eğitim hayatını, siyasete girişini, başbakanlığa yükselişini ve Falkland Savaşında nasıl bir yol izlediğini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Thatcher' in politikaları ışığında "Thatcherizm" kavramına odaklanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Metodizm, Demir Leydi, Muhafazakâr Parti, Falkland Savaşı, Thatcherizm

Abstract

Margaret Thatcher was born on October 13, 1925, as the second child of Beatrice and Alfred Roberts couple (Margaret Hilda Roberts). Her childhood passed around the Methodism church, as her father Alfred and his mother Beatrice were extremely strict Methodists. Margaret who was a pretty successful student graduated from Oxford University Department Chemistry in 1947 with an honorary degree. She married Denis Thatcher in 1951 and had twins from this marriage. In 1959 Finchley was elected as conservative deputy and entered the parliament. He became the leader of the Conservative Party in 1975. Despite all obstacles, Margaret Thatcher did not give up and successfully became Britain's first female Prime Minister in 1979 at a time when it was very difficult for women to come to the fore politically or socially in a patriarchal society. She also had so many haters, although she had a lot of supporters due to the policies she implemented. Thatcher has gotten various nicknames throughout her political life. The best known of her nicknames were the "milk thief" and "iron lady". Margaret Thatcher succeeded in holding the power for three terms, becoming Britain's longest-serving prime minister. Margaret Thatcher, who got popular worldwide, managed to attract the attention of the whole world. This article is aimed to reveal the early life of the important political figure of the twentieth century, her family life, her upbringing, her education life, her entry into politics, her rise to the prime minister, and the path she followed in the Falkland War. It focuses on the concept of "Thatcherism" in the light of Thatcher's policies.

Keywords: Methodism, Iron Lady, Conservative Party, Falkland War, Thatcherism

* Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde devam etmekte olan "Margaret Thatcher'ın Hayatı ve Kişiliği" isimli tezden üretilmiştir.

** Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih ABD Yüksek Lisans Öğrencisi, Kayseri/Türkiye, ozdikment@gmail.com, Orcid: 0000-0002-1826-1917

*** Doç. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Kayseri/Türkiye, cengizkartin@gmail.com/ckartin@erciyes.edu.tr, Orcid: 0000-0003-3457-6916, WOS: AAL-9166-2021

Giriş

"Toplum diye bir şey yoktur. Birey olarak erkekler ve kadınlar, bir de aileler vardır."

Margaret Thatcher 13 Ekim 1925 tarihinde Grantham, Lincolnshire' da Alfred ve Beatrice Roberts'ın ikinci çocukları olarak dünyaya gelmiştir. Oxford Üniversitesi Kimya bölümü öğrencisiyken politikayla yakından ilgilenmeye başlamıştır. Bu makalede Margaret Thatcher'ın doğumundan İngiltere'nin ilk kadın başbakanı olmasına ve Falkland Savaşına kadar izlediği siyasi politikalara odaklanılmaktadır. Ayrıca Margaret Thatcher'ın izlediği siyasi politikaların anlaşılması için büyüdüğü aile ortamı çok önemlidir. Bu nedenle ailesi ile ilişkisini ve Metodizm ile ilgisiyi açıklamayı amaçlamaktadır. Eğitim yıllarında yaşadıkları ve politikayla Oxford yıllarında yakından ilgilenmeye başlaması, üniversiteden mezun olduktan sonra iş hayatına atılması ve Muhafazakâr Parti' de faal olarak siyaset sahnesinde yerini alması açıklanmaktadır.

1975 senesinde Muhafazakâr Parti'nin lideri, 1979 senesinde ise İngiltere'nin ilk kadın Başbakanı olmuştur. Tüm dünyanın yaşadığı ekonomik kriz döneminde, ilk Başbakanlık yıllarında bazı tecrübesizlikler yaşayarak ülkesindeki enflasyonu daha kötü hale getirse de başbakanlık yaptığı üç dönem sonunda Britanya'yı ekonomik olarak oldukça iyi bir noktaya getirmiştir. Margaret Thatcher'ın uyguladığı politikalar ve ülkesine sunduğu hizmet onun Britanya'nın en uzun dönemli Başbakanı olmasını sağlamıştır. 4 Mayıs 1979' dan 22 Kasım 1990' a kadar Başbakan olan Thatcher döneminde, veriler, tipik İngiliz hanesinin ekonomik ve sosyal beklentilerinin büyük bir değişime uğradığını göstermektedir. Thatcher, İngiliz halkının "ruhunu değiştirmeye" çalıştı ve bunun gerçekleştirilebileceği yöntemin "ekonomi" olduğuna inanmaktaydı.

Margaret Thatcher kararlarından veya fikirlerinden dönmeyen bir siyasi figür olmuştur. Uyguladığı politikalarından dolayı çok fazla destekçisi olmasına karşın bir o kadar da nefret edeni olmuştur. Margaret Hilda Thatcher' a, iyi şöhretine ya da kötü ününe rağmen Türkiye' de gerekli ve yeterli ilgi gösterilmemiş ve hakkında yapılan araştırmalar sınırlı kalmıştır. Bu makalede Thatcher' ın hayatına, politikalarına ve "Thatcherizm" kavramına odaklanılmaktadır.

Margaret Thatcher'ın Ailesi ve Yaşam Tarzı

Margaret Thatcher'ın annesi Beatrice Stephenson 24 Ağustos 1888 tarihinde Grantham'da doğdu ve büyüdü. Birkaç çocuktan biri olan Beatrice, 28 yaşına kadar terzi olarak çalıştı. Margaret Thatcher'ın babası Alfred Roberts; Benjamin Roberts ve Ellen Smith' in yedi çocuğundan en büyüğü idi. Alfred Roberts, 18 Nisan 1882' de Ringstead'da doğdu. Alfred Roberts'ın ailesi çizme ve ayakkabı üreticisiydi. Alfred Roberts öğretmen olmak istiyordu ancak ailesinin gelirini desteklemek için okulu bırakıp bakkal işletmeye başladı. 1913'te Cliffords London Road' da müdür yardımcısı olarak görev almak üzere Grantham a geldi. Beatrice Stephenson babası Daniel'ın Aralık 1916' da ölmesinden beş ay sonra 28 Mayıs 1917' de şapelde tanıştığı hırslı ve kendisinden dört yaş küçük olan Alfred Roberts ile evlendi.¹

Margaret Thatcher'ın ifade ettiği üzere, annesi Beatrice oldukça tutumlu bir insandı ve bu sayede Roberts ailesi, 1919 senesinde North Parade'de kendi dükkânlarını satın almak için ipotek alabildi. Ailenin evi bu dükkânın üzerindeydi.² Margaret Thatcher 13 Ekim 1925 tarihinde Alfred ve Beatrice çiftinin ikinci çocuğu olarak -Margaret Hilda Roberts- Grantham, Lincolnshire' da bu evde dünyaya geldi.³

1920'lerin standartlarına göre Margaret'ın büyüdüğü ev oldukça köhneydi. Yine de ailesinin tutumlu olmasına yoksulluk neden olmadı. Babası Alfred, Grantham'da iki markete sahipti ve zamanın emlakçılarının "modern kolaylıklar" olarak tarif ettikleri şeyi kolayca elde edebilirdi. Ancak ilkesel nedenlerle ailesinin tutumlu yaşamasına karar verdi.⁴ Çünkü Alfred Roberts her türlü savurganlıktan açıkça nefret etmekteydi.⁵ Margaret Hilda Roberts Oxford Üniversitesine gittikten sonra aile daha büyük ve daha konforlu bir ev satın aldı. Ancak Margaret, ailesi ile birlikte olduğu tüm yıllarını ilk

¹ Chambell 2009, 10-11.

² Thatcher 1995, 8.

³ Moore 2013, 18.

⁴ Aitken 2013, 29.

⁵ Cannadine 2017, 3.

evlerinde geçirdi. Bu konuyla ilgili 1985' te Miriam Stoppard'a şunları söyledi; "-Ev çok küçüktü ve şık eşyalarımız yoktu, gerçekten istediğim tek şeyin güzel bir evde yaşamak olduğunu hayal ettiğimi hatırlıyorum. Bilirsiniz, sahip olduklarımızdan daha fazlasına sahip bir evde."⁶

İş yerinin aynı zamanda ev olarak kullanılması oldukça zor bir hayat tarzını beraberinde getirmekteydi. Margaret Thatcher' a göre bu durum şu şekilde tanımlanmıştır, "-Dükkânın üstündeki hayat bir ifadeden çok daha fazlasıdır. Bu onu yaşayanların oldukça farklı olduğunu bildiği bir şeydir. Öncelikle her zaman görevdesin. İnsanlar domuz eti pastırması, şeker, tereyağı veya yumurtaları biterse, gecenin veya hafta sonunun hemen her saatinde kapıyı çalarlardı. Müşteriye hizmet ederek yaşadığımızı herkes biliyordu; şikâyet etmek anlamsızdı, bu yüzden kimse etmezdi."⁷

Her hafta pazar günleri Margaret ve ablası Muriel, babalarının sık sık vaaz verdiği Finkin sokağındaki Metodist⁸ Kilisesi' ne ibadet için götürülürlerdi. Margaret ve Muriel'e küçük yaşlardan itibaren düzen, hassasiyet ve detaylara dikkat etmenin önemi öğretildi. Annesi ve babası tarafından, geliştirici kitaplar ödünç almaları için her hafta yerel kütüphaneye götürüldüler. Yeterince büyüdüklerinde aile dükkânlarında tezgâhın arkasında hizmet ettiler. Hane içerisindeki sohbetler ciddi ve yüksek fikirlerden oluşmaktaydı.⁹

Margaret Hilda Roberts, fazlasıyla ciddi, pratik ve çok dindar bir ailenin içinde yaşıyordu. Thatcher bu durumu şu şekilde aktarmıştır: "-Hayatlarımız Metodizm etrafında dönüyordu. Ailem pazar sabahı ayinine saat 11' de giderdi ama ondan önce pazar okuluna gitmiş oluyordum. Öğleden sonra yine pazar okulu vardı; daha sonra yaklaşık on iki yaşımdan itibaren küçük çocukların ilahileri söylemesi için piyona çaldım. Ayrıca ailem genellikle Pazar Akşam Ayini için tekrar giderlerdi."¹⁰ Hafta boyunca da ailenin sosyal hayatı neredeyse tamamen kiliseye dayanıyordu. Beatrice,¹¹ salı günleri bir dikiş grubuna katılmıştı ve sık sık Margaret' ı yanına almaktaydı. Margaret ve Muriel,¹² cuma günleri Metodist Loncasına katılmaktaydı. Evdeki yaşam sert, basit ve katı kurallar ile yönetilmekteydi. Bu konuda Beatrice'in annesi çok önemli bir etkendi. Margaret Thatcher, ilk biyografi yazarlarından birine, Büyükanne Stephenson'ın "çok fazla Victoria dönemi insanı ve çok fazla katı karakterli" olduğunu söylemişti.¹³

Margaret Thatcher'ın Eğitim Yılları

3 Eylül 1930 tarihinde henüz beş yaşına girmemişken, Margaret Roberts, Huntingtower Road Council School'daki ilk dönemine kaydoldu.¹⁴ Margaret Roberts, başarılı bir öğrenci olduğu için 13 Temmuz 1936' da okul tarafından burs almaya hak kazandı. Bu kasabadaki en iyi gramer okuluna, yani Kesteven and Grantham Girls School' a (KGGS) gidebileceği anlamına geliyordu. Başarısı beklenen bir durumdu ancak sonuçlar geldiğinde Margaret kendisini oldukça mutlu hissetti. Bu başarı Margaret Roberts'ın erken yaşamında bir dönüm noktası niteliğindedir.¹⁵

Margaret erken gelişmiş bir çocuktur. Daha ilkokula başlamadan önce okumayı öğrendi. Bu durum, dönemin koşulları açısından oldukça dikkat çekici, önemli ve çok sık rastlanmayan bir husustur. İlkokula başladığında ise hızlıca bir üst sınıfa geçmeye hak kazandı. Yani yaşitlarının aksine üniversiteye 18 ya da 19 yaşlarında değil, 17 yaşında başlayacaktı. Piyona çalmayı ve topluluk karşısında şiir okumayı öğrendi. Daha 10 yaşında bir çok şiir okuma resitalinde ödülleri

⁶ Moore 2013 21.

⁷ Thatcher 1995, 8.

⁸ Metodizm; Metodizm bir İngiliz kilisesi rahibi olan John Wesley, kardeşi Charles Wesley ve George Whitefield tarafından kurulan ve geliştirilen bir sosyal topluluğun, dini bir cemaatin ve hareketin adıdır. Metodist' in kelime anlamı; kurallara uyan, düzenli ve disiplinli davranan, sistemli çalışan birey demektir. Terim olarak ise Metodist, John Wesley' in yolunu takip eden ve Metodist hareketin kurallarına uyan manasını taşımaktadır. Polat 2006, 4.

⁹ Cannadine 2017, 4.

¹⁰ Thatcher 1995, 9.

¹¹ Beatrice Roberts; Margaret Thatcher'ın annesi.

¹² Muriel Roberts; Margaret Thatcher'ın ablası.

¹³ Champbell 2009, 13.

¹⁴ Aitken 2013, 27.

¹⁵ Aitken 2013, 39.

kazandı ki bu daha sonra siyasi hayata atılırken topluluk önünde konuşmak için kesinlikle iyi bir temeldi.¹⁶

Margaret 1941 tarihinde okulun tüm derslerinde başarılı olduğunu gösteren okul sertifikasını aldı. Tüm konularda başarılı olan Margaret, metodik yaklaşımının da etkisi ile doğal bilimlere yönelmeye karar verdi. 16 yaşında kimya onun en iyi olduğunu düşündüğü daldı ve bu alan zihninin pratik yönüne uyuyordu.¹⁷

Kimya alanını tercih etmesini şu sözlerle açıklıyordu; "-Kimyanın ve bilimin harikalarını öğreten, birinin hayal gücüne gerçekten ilham verebilen çok iyi bir öğretmenim vardı ve o günlerde bilimin değeri çok hızlı bir şekilde ortaya çıkmaktaydı. Yepyeni bir dünya geliyordu ve bilimin yeni malzemelerini (radyo, iletişim malzemeleri) boyayanın, kaplayanın plastik olacağı çok açıktı. Yani bir işiniz olacağından emin olmak istiyorsanız bu alan çok iyiydi. Ek olarak harikulade bir şekilde öğreten, büyüleyici bir kimya öğretmenim vardı. Bence çocukların ilgi alanlarına genellikle öğretmenleri dâhil oluyor, benim durumumda kesinlikle öyleydi."¹⁸

1943 senesi Ekim ayı başlarında Margaret Roberts, kimya okumak için Oxford' a geldi.¹⁹ Margaret Roberts' ın üniversite yılları II. Dünya savaşının meydana geldiği yıllardı. Savaş yıllarındaki durumu ise şu sözlerle ifade etmekteydi; "-Hem Oxford hem de Somerville, dolaylı olarak savaştan etkilendi. Her ne sebeple olursa olsun, Oxford, Cowley' de uçak onarım merkezi haline gelen motor fabrikalarının varlığına rağmen bombalanmadı. Fakat her yerde olduğu gibi, hem şehir hem de üniversite 1944' ten itibaren karartıldı ve savaş zamanı kısıtlamalarından fazlasıyla etkilendi."²⁰

Margaret Roberts'ın okulun ilk döneminde yaptığı en mühim şey Oxford Union Conservative Association' a (OUCA) katılmak oldu. Bazı yeni üniversite öğrencilerinin yaptığı gibi başka bir partiye veya tüm siyasi kulüplere katılması söz konusu değildi. Winston Churchill onun kahramanıydı ve siyasi bağlılığını çoktan ciddiye almıştı. Bağlılığından yana hiçbir şüphesi yoktu. Üniversitenin solcu ününden gurur duyan Somerville Müdürü Janet Vaughan'a göre Bayan Roberts bir utanç kaynağı, ilerici yuvasında bir guguk kuşuydu.²¹

Margaret Roberts, Oxford'daki ilk eğitim yılına mutsuz bir başlangıç yaptı. Oxford' u soğuk ve tuhaf bir şekilde yasaklayıcı buldu. Bu hayal kırıklığı ikinci eğitim yılına kadar geçmedi. Mutsuzluğunun tüm olumsuz kaynakları, gelişim süreci zaman alsa dahi ilginç pozitiflerle denge sağladı. O başarılı bir öğrenci, bir politikacıya dönüştü. Dördüncü yılında Oxford Üniversitesi Muhafazakâr Derneği Başkanı seçilinceye kadar, Muhafazakâr Partinin Kolej üyeliği yönetiminin sıkıntılarını inatla ezdi.²²

Margaret Roberts Oxford yıllarında politikaya ek olarak, koroda şarkı söylemekten Metodist vaazlara kadar birçok müfredat dışı etkinliklere katıldı. Okuldaki ikinci senesinde çabucak iyi bir işe başladı. Ancak tüm bu başarılarla rağmen, Oxford ile uyumsuz olduğu ve kişiliğinin bununla sarsıldığı izlenimi vardı. Margaret için bu bir antipatidydi (onun hissettiği, tek taraflı bir hoşnutsuzluk olarak düşündüğü bir durumdu) daha sonra, 1985 senesinde Oxford ona onursal (fahri) bir diploma vermeyi reddettiğinde Margaret tarafından bunun tek taraflı bir memnuniyetsizlik olmadığı anlaşıldı ve karşılıklı hale geldi. Roberts' ın üniversitesiyle olan ilişkisi hiçbir zaman kolay olmadı.²³

Oxford'da iken hukuka giderek artan bir ilgi duymaya başladı. Anılarında, babasının 1945-1946' da Grantham belediye başkanı olarak otomatikman yargıç kürsüsüne oturduğunu aktarır. Tatil zamanlarında onunla beraber, deneyimli bir avukatın kayıt görevlisi olarak oturduğu, Çeyrek Seanslarına giderdi. " Böyle bir zamanda babam ve ben Norman Winning adında bir kral danışmanı ile birlikte bir öğle yemeği yedik. Bir noktada, keşke bir avukat olabilseydim, ama tek bildiğim kimya ve şu anda Oxford' da okuduklarımı değiştiremem diye ağızımdan kaçırıldım." Norman Winnig'de Fizik bölümünü okumuş, hukuka sonradan dâhil olmuştu. Margaret' a izlediği yolu anlattı ancak Margaret

¹⁶ Blundell 2008, 21.

¹⁷ Champbell 2009, 16.

¹⁸ Web 1 (01.03.2021)

¹⁹ Champbell 2009, 16.

²⁰ Thatcher 1995, 37.

²¹ Champbell 2009, 20.

²² Aitken 2013, 62.

²³ Aitken 2013, 64.

daha farklı bir yol izleyerek hukuk alanına dâhil oldu.²⁴ 1947 senesinde Doronthy Hodgkin'in danışmanlığında X-ışını kristalografisinde uzmanlaşarak Kimya bölümünden, Onur derecesi ile mezun oldu.²⁵

Margaret Thatcher, Oxford'daki eğitimini tamamlamasıyla ilgili şu sözleri dile getirmektedir; "-Oxford'dan elimin altında ikinci derece (onur derecesi) Kimya diploması ile ayrıldığımda, dünya ve bilhassa siyaset dünyası hakkında çok fazla şey biliyordum. Bu süreçte ne karakterim değişmişti ne de inançlarım. Fakat diğer insanlarla ilişkimde onların tutkuları ve fikirleri karşısında nerede durduğum konusunda daha net bir fikrim vardı. Kısacası, ben büyüdüm. İnsanların her türlü önüne çıkan ve belirsiz bir mesleğe götüren bu gizemli süreç sayesinde, hayatımda gerçekten ne yapmak istediğimi keşfetmişim."²⁶

Yeni Başlangıçlar: Evlilik, Hukuk ve Politika

Margaret Roberts, Oxford' dan ayrıldığında, henüz yirmi bir yaşındayken gelecekteki kariyerinin siyasette olduğuna kesin olarak karar vermişti. Ancak bu hedefe giden yolda aşılması gereken bazı pratik engeller mevcuttu. Bunlar; ilk işini elde etmeyi, Muhafazakâr Merkez Ofisi' nde genel onaylı adaylar listesinde yer edinmeyi, bir seçim bölgesine adaylık koymayı ve kazanmayı içermekteydi.²⁷

Oxford'u temsilen Llandudno'daki 1948 Konferansı'na katılan Roberts burada Kent Dartford Muhafazakâr Derneği Başkanı John Miller ile tanıştı ve o seçim bölgesi için ismini önermesini istedi. Margaret' a kadar listede 26 isim vardı, tüm erkekler 28-55 yaş aralığındaydı. Margaret ise henüz 23 yaşındaydı. Ancak komite Bayan Roberts' ı görüp, dinlediğinde tereddüt etmeden onu seçti.²⁸

Böylece Margaret yirmili yaşlarının ortalarında, 1950 ve 1951 genel seçimlerinde İşçi Partisi' nin güçlü ve güvenli bölgesi olan Dartford koltuğu için Muhafazakâr Parti' den adaylığını koydu.²⁹ Seçimi kaybetti ama çok daha önemli kazançları oldu. Kampanya sırasında, bir aile şirketi olan boya ve kimyasallar işinin genel müdürü Denis Thatcher ile tanıştı ve 1951 senesinde evlendiler.³⁰ Bir diğer kazancı ise onu 1967 tarihinde Gölge Kabinesine terfi ettirecek Ted Heath ile tanışması oldu.³¹

Denis Thatcher ile evlendikleri tarihten yaklaşık olarak iki yıl sonra ikiz çocukları Carol ve Mark'ı dünyaya getiren Margaret Thatcher bu süreçte 1954' ün başlarında başarılı olacağı baro sınavlarına hazırlanıyordu. 1954' ten sonra birkaç yılını hukuk alanında ilerleyerek ve kazanılabilir bir seçim bölgesi arayarak geçirdi.³²

Margaret Hilda Thatcher, 1959 senesinde Finchley' nin Muhafazakâr Milletvekili seçildi ve koltuğu neredeyse otuz üç yıl elinde tuttu. 1951-1964 Muhafazakâr Parti egemenliği sırasında parlamentoya girdi ve hızla kendini fark ettirdi. 1961 senesinde Emekli Maaşları ve Ulusal Sigorta Dairesi' nde ilk bakanlık görevine verildi ve altı yıl sonra, yakıt ve elektrikten sorumlu olarak Gölge Kabine' ye atandı.³³

Edward Heath, Haziran 1970' de Harold Wilson'ın İşçi Partisini yendiğinde, Thatcher' a Eğitim ve Bilim Bakanı olarak ilk kabine görevini verdi. Thatcher, 1974' te Heath'ın gölge kabinesi altında, çevreden sorumluydu ve ardından hazine sözcüsü olarak görev yaptı. Daha da önemlisi, üç muhafazakâr başbakan altında, çeşitli küçük ve kıdemli görevlerde, oldukça genç, hırslı bir kadın politikacı olarak farklı deneyimlere sahip bir çiraklık görevi yaptı.³⁴

1961-1964 yılları arasında parlamentoda geçirdiği yıllar boyunca oldukça yüksek derecede cinsiyetçi davranışlara maruz kaldı. 1970-1974 yılları arasında Eğitim Bakanı olarak maruz kaldığı istismarın etkisi, doğası gereği erkeksi bir kuruma karşı şüpheli bir zihniyete sahip olmasına neden oldu. Maruz

²⁴ Moore 2013, 51.

²⁵ Blundell 2008, 25-27.

²⁶ Thatcher 1995, 58.

²⁷ Aitken 2013, 76.

²⁸ Lewis 1975, 17.

²⁹ Web 2 (17.03.2021)

³⁰ Wagner Wright 2012, 9.

³¹ Jackson ve Saunders 2012, 3.

³² Web 3 (05.03.2021)

³³ Jackson ve Saunders 2012, 3.

³⁴ Nunn 2002, 28.

kaldığı muamelenin, erkeklere karşı sıklıkla duyduğu küçümseyici tavrının sebeplerinden biri olduğu varsayılabilir. Buna örnek olarak ise, 1965 tarihinde söylediği şu söz gösterilebilir; "-Bir şeyin söylenmesini istiyorsanız bir adama sorun, eğer bir şeyin yapılmasını istiyorsanız bir kadına sorun."³⁵

Thatcher'ın Eğitim Bakanlığı sırasında başlattığı, yedi ile 11 yaş arasındaki öğrenciler için ücretsiz okul sütünü kaldırmaya yönelik politikası ulusal dikkatleri üzerine çekti. Aslında Thatcher, Heath tarafından dayatılan kesintileri uyguluyordu ancak kamuoyu bunu direkt olarak Thatcher ile ilişkilendirdi ve en meşhuru "Margaret Thatcher, Milk Snatcher" (Süt Hırsız) olan çeşitli aşağılayıcı takma adlar takıldı.³⁶ Böylece kısa sürede Britanya'nın en kötü şöhretli siyasi figürü oldu. Bu kötü şöhret deneyimi o zamanlar için tatsız olabiliyordu ancak onu önemli ölçüde güçlendirmeye hizmet etti ve daha çalkantılı zamanlar için onun daha sağlam durmasına katkı sağladı. Aslında Thatcher, başarısızlık, eleştiri, alay etme ve küçümsemelerden besleniyor gibi görünüyordu, durum ne kadar zor olursa, hayatta kalmak için o kadar çok mücadele ediyordu. Yıllar sonra bir röportajında, Heath hükümetinin bir üyesi olarak bu dönemden bahsederken, "-o zaman demir ruhuma girdi" dedi.³⁷

Thatcher, bakanlığı döneminde "solcu" olarak nitelenebilecek bir kararlarla sınavlı ortaokulların kaldırılmasını, eşit eğitim veren liselerin yaygınlaştırılmasını amaçladı ve bunun için çaba sarf etti. Bunun yanı sıra Birleşik Krallık'ta açık öğretim yapan ve tasarruf amacıyla kapatılması düşünülen Open University'yi (Açık Üniversite) kapanmaktan kurtardı. Thatcher, bunun genç yaşta üniversite eğitimi fırsatını kaçırmış fakat kendisini geliştirmek isteyen yetişkinler için ucuz ve uygun bir imkân sağladığını düşünüyordu.³⁸ Muhtemelen babasının yarım kalan eğitim hayatına rağmen, kendisini okuduğu kitaplarla her zaman geliştirmesinden dolayı Thatcher'ın konuya yaklaşımı bu şekilde olmuştur.

Muhafazakâr Parti Başkanlığı

Ted Heat'in 1974 ve 1975 tarihlerindeki genel seçimleri kaybetmesinden sonra Muhafazakâr Parti'deki liderliği sorgulanmaya ve sarsılmaya başladı. Bu süreçte Margaret Thatcher, Heath'i görevden almak için yeterli destek olup olmadığını anlamak adına aday olarak öne sürüldü. Margaret Thatcher, liderlik seçimlerinde ilk turda Heath'i yendi ve geri çekilmesini sağladı. Daha sonra seçime William Whitelaw katıldı. Thatcher'ın asla kazanmayı amaçlamamasına rağmen, Whitelaw'u yenmeyi başardı ve 1975'te Muhafazakâr Partinin lideri oldu. 12 Şubat 1975'te *The Guardian*'da yayınlanan bir makalede Ian Aitken, seçimin kapsamını belirtti. Muhafazakâr Parti'nin "gözlerini kapatıp burnunu kıştırması ve kadın kurtuluş hareketinin derin ucuna atlaması" imajında Thatcher bir sürpriz olarak nitelendirildi. Heath'in siyasi mahcubiyetiyle birlikte Thatcher'a kamuoyunda yaptığı atıflarda "o kadın" olarak ifade etmesi, onun cinsiyetini açıkça vurgulayan, ancak aynı zamanda sınıf geçmişi ve cinsiyetinin birleşiminden dolayı Muhafazakâr Parti'deki bir yabancı olarak pozisyonunu ima eden bir aşağılama terimiydi.³⁹

Parti liderliğine seçildiği gün *ITN News*'e "Net bir felsefeniz ve net bir mesajınız olmadıkça bir parti olarak var olamazsınız" demişti. İlk andan itibaren ikisini de sağlayabileceğinden emindi. Fikirlerinin yayılması en büyük güçlerinden biriydi.⁴⁰

Margaret Thatcher, Muhalefetin Lideri olarak sarsıntılı bir başlangıç yaptı. Parlamento partisi onun arkasında birleşmedi. Biraz değiştirdiği gölge kabine, bölünmeler ve hoşnutsuzluklarla huzursuzca kaynamaktaydı. Muhafazakâr Merkez Ofisi'nin tepesinde kötü değişiklikler yaptı. En büyük hayal kırıklığı ise Avam kamarasında bir liderin üstünlüğünü sağlayamamasıydı.⁴¹

Thatcher, fikirler savaşını kazanmak için önce kendisini eğitmesi gerektiğini fark etti. Liderliğe beklenmedik bir şekilde geldiği için öğrenmesi gereken çok şey olduğunu biliyordu. Bu yalnızca siyaset ve hükümetin tüm alanında ustalaşmak için değil ele geçirmek amacıyla entelektüel olarak da

³⁵ Finlayson 2016, 210.

³⁶ Hadley 2014, 4.

³⁷ Woodward Smith 2014, 12.

³⁸ Web 4 (15.03.2021)

³⁹ Hadley 2014, 5.

⁴⁰ Moore 2013, 222.

⁴¹ Aitken 2013, 233.

kendini donatmak için karşısına çıkan büyük bir fırsattı.⁴² Thatcher deneyimsizliğinin üstesinden gelmeyi başarabildi ve siyasi kariyerini güçlü stratejilerle uzun soluklu hale getirdi.

Margaret Thatcher, parti liderliğinin ilk zamanlarından itibaren kendisini, enflasyonun sıradan aileler için ne anlama geldiğini bilen ve aynı zamanda bir ev kadını, bir anne olan kadın bir siyasetçi olarak konumladı ve bu süreçte sendikalara savaş açtı. İşçi Partisinin 1979 senesinde güvenoyu kaybetmesi ile birlikte seçim hazırlıklarına başladı ve bunu yaparken sıradan kitlelere hitap eden sloganlar kullandı.⁴³

Muhalefette olduğu sürece en mühim önceliği, her ne olursa olsun genel seçimin kaybedilmemesini sağlamak oldu. Partisinin çok ilerisine gitme riskini alamadı, bu yüzden seçmenleri alarma geçirebilecek veya rakiplerinin kendisini 'aşırılık' olarak nitelendirmesine izin verebilecek hedefleri reddetmek zorunda kaldı. Gerçek hırsların yalnızca en geniş ipucunu veren belirsiz bir prospektüs üzerinde savaşmaya hazır olması gerekiyordu. Sonuç olarak, tüm bu muhalefet dönemi boyunca kafa karıştırıcı bir güven ve ihtiyat karışımı sergileyen, iki sesle konuşmak zorunda kaldı. Bu seslerden biri net, didaktik ve evanjelik diğeri ihtiyatlı, ılımlı ve geleneksel izler taşımaktaydı. Mayıs 1979' a kadar hiçbir meslektaş veya yorumcu hangisinin gerçek Margaret Thatcher olduğundan emin olamadı.⁴⁴

Britanya' nın İlk Kadın Başbakanı

Margaret Thatcher'ın başbakan olacağına dair inancı yoktu. 1970 yılında Finchley Press'e "Hayatım boyunca bir kadın başbakan olmayacak" dedi ve ekledi "Erkek nüfusu çok önyargılı." Ancak beş yıl sonra, Muhafazakâr lider olarak eski Başbakan Edward Heath'in yerini aldı ve büyük bir İngiliz siyasi partisine başkanlık eden ilk kadın oldu. 1979'da ise 10 Downing Caddesi'nin anahtarlarını alarak İngiltere'nin ilk kadın başbakanı oldu.⁴⁵

Tory manifestosu⁴⁶ birkaç spesifik taahhüt içeriyordu; iş ve serbest girişim teşvik edilecek, gelir vergisi indirimine gidilecek, kamu borçlanması azaltılacak ve para arzı daha sıkı bir şekilde kontrol edilecek. Ancak bir gelir politikasına kesin bir muhalefet yoktu, sendikalarda önemli bir reform hedeflendi ve ulusallaşmış sanayinin özelleştirilmesinden neredeyse hiç bahsedilmiyordu. Thatcher, hükümetin kasvetli sicilini kınadığı ve İşçi Partisi' nin artık yönetmeye yetkili olmadığını ilan ettiği güçlü ve enerjik bir kampanya yürüttü. Aynı zamanda vatanseverlik kartını oynadı, bir zamanlar büyük bir ülkenin bu kadar alçaldığına üzülen ve ulusal düşüşün tersine çevirebileceğine ve Britanya'nın büyüklüğünün geri getirilebileceğine dair kesin inancını ifade etti.⁴⁷

Thatcher artık dünyanın en güçlü kadınlarından biriydi. Chicago ekonomisti Milton Friedman'ın parasalcı yaklaşımını tercih ederek, yüksek işsizlik dönemlerinde bütçe açığı harcamalarını savunan Jhon Maynard Keynes'in ekonomi teorilerini reddetti. İlk konferans konuşmasında İşçi Partisi'ni ekonomik gerekçelerle cezalandırdı; "Bir erkeğin istediği gibi çalışma, kazandığını harcama, mülk edinme, devlete efendi gibi değil hizmetli olarak sahip olma hakkı- bunlar İngiliz mirası." Kısa süre sonra, Sovyetler Birliğine "dünya hâkimiyetine meyilli" diye sert eleştirilerle saldırdı. Bir Sovyet ordusu gazetesi, ona hemen kucakladığı bir lakap olan "The Iron Lady" (Demir Hanımefendi) adını vererek karşılık verdi.⁴⁸ Margaret Thatcher, Komünizmden, Sosyalizmden, Marksizm' den nefret ediyordu ve bu nefreti gözü kara bir isteklilikle açıkça belirtiyordu.⁴⁹

Thatcher'ın kadın başbakan olarak anormal konumu, Muhafazakâr Parti'nin 1980'lerde ki imajı açısından genellikle avantajlıydı. Bazı açılardan, onun bir kadın olduğu gerçeği, Thatcherite hükümetinin öngördüğü radikalizm ve yenilik imajına eklendi. Yine de kendi partisindeki bazı eleştirilenler onu *küstah bir yabancı* olarak nitelendirdi ve yorumladı.⁵⁰

⁴² Champbell 2009, 100.

⁴³ Web 5 (16.03.2021)

⁴⁴ Champbell 2009, 98.

⁴⁵ Web 6 (16.03.2021)

⁴⁶ 1979 Muhafazakar Parti Genel Seçim Bildirgesi

⁴⁷ Cannadine 2017, 27.

⁴⁸ Web 7 (16.03.2021)

⁴⁹ Berlinski 2008, 48.

⁵⁰ Nunn 2002, 13.

Margaret Thatcher'ın başbakanlık döneminde ilk olarak ekonomi politikası hâkim oldu. Kamu sektörü ücretleri ve sendika kanunu reformu konusunda hükümet temkinli hareket etti. Bakanlar bir dizi enflasyonist ödeme ödülünü kabul ederken, çalışma reformları grev hakkından ziyade sendikaların iç prosedürlerine odaklandı. Ancak makroekonomik politikada radikal bir yön değişikliği oldu. Yeni Maliye Şansölyesi Geoffrey Howe, gelir vergisinin en yüksek oranını, pound cinsinden 83 pounddan 60 pounda ve temel oranı 33 pounddan 30 pounda düşürdü. Bunu telafi etmek için KDV %8'den %15'e çıkarıldı. Enflasyonu düşürmek için faiz oranları 1980 sonunda %17'ye yükseltildi. Hükümet, döviz kuru üzerindeki tüm kontrolleri kaldırdı ve Orta Vadeli Mali Stratejide yer alan para arzının kontrolü için iddialı hedefler yayınlandı.⁵¹

Thatcher'ın aynı zamanda yakından dâhil olduğu iki iç politika alanı daha vardı. Kalıcı bir öneme sahip olan ilki, meclis evlerinin satışı ile ilgiliydi. "Mülk sahibi bir demokrasi" hayali uzun zamandır bir Tory idealiydi ve Thatcher, yerel yönetim barınağında yaşayan ancak evlerini satın almak isteyenlerin özlemlerine sempati duyuyordu. Heseltine tarafından parlamentoya yönlendirilen 1980 Konut Yasası, beş milyon belediye evi kiracısına 'satın alma hakkı' verdi ve ilk Thatcher yönetiminin sonunda yaklaşık yarım milyon aile, yasanın hükümlerinden yararlandı. İkinci ek iç kaygısı, bir tür içgüdüsel sendikacılığın ötesinde, üzerinde düşünme politikası olmayan bir konu olan Kuzey İrlanda idi. Airey Neave'nin Mart 1979'da başbakan olmadan hemen önce suikasta kurban gitmesinden sonra İrlandalı milliyetçi teröristlere asla teslim olmamaya kararlıydı. Ancak Dublin ve Washington'un bu konuda ciddi çıkarları olduğunu da kabul etmekteydi. Aralık 1980'de IRA mahkûmlarının 'siyasi' statü talep eden ilk tur açlık greviyle karşı karşıya kaldı ve aynı ay, bir İngiliz heyetini, Taoiseach (İrlanda'da Başbakana verilen isim) Charles Haughey ile görüşmek üzere Dublin'e götürdü. Görüşme sonuçsuz kaldı ve o zamana kadar iç travmalarla kuşatılmış olan Thatcher'ın kendisini dış politika meselelerine giderek daha fazla dâhil etmesi tesadüf değildi.⁵²

Margaret Thatcher, elli dört yaşında, İngiltere tarihindeki en popüler olmayan başbakan oldu. Görevdeki ilk yıllarına hiçbir standartla başarı denemez. Parasalcı reçeteyi gayretle benimseyen hükümeti, faiz oranlarını yükselterek enflasyonu kontrol etmeye çalıştı. Bununla beraber, enflasyon yükseldi ve işsizlik hızla ikiye katlandı. 1980'de Muhafazakâr Parti konferansında Thatcher en ünlü konuşmalarından birini yaptı. "Medyanın en sevdiği söz olan U dönüşü için nefessiz kalmayı bekleyenlere söyleyecek tek bir şeyim var. İsterseniz siz dönün." Bekledi ve ekledi; "Leydi dönmeyecek! " Kusursuzca uygulanmış bir yumruk cümlesi ve arkasından kükreleyen bir kalabalık oluşturdu. Sözler Christopher Fry'nin *The Lady's Not for Burning* adlı oyununun başlığından geliyordu ve referansı anlamayanlar bile verilmek istenen mesajı anladılar.⁵³

Thatcher, sosyal programlara düşmanlığıyla ün kazanmasına rağmen, sosyal güvenlik, Ulusal Sağlık Hizmeti ve okullara yönelik ana taahhütlerini sürdürdü. Değişen iş dünyasına hazırlanmalarına yardımcı olmak için gençlere yönelik eğitim programları başlatıldı. Bazı durumlarda eğitim, geleceğe yapılan değerli bir yatırımdı; diğer yandan, programlar huzursuz gençleri sokaklardan uzak tutmaktan çok daha fazlasını başarmış olabilir.⁵⁴

Falkland Adaları Savaşı

Britanya kolonilerinin büyük çoğunluğu, 1947 ile 1970 yılları arasında, bazen şiddetli ama daha sık barışçıl olan geçişler sayesinde bağımsızlıklarını kazandı. Yetmişlerde hala bazı geçişler vardı. Yetmişler bittikten sonra, dünyanın dört bir yanında Arjantin açıklarındaki Falkland Adaları gibi yalnızca birkaç yerleşim bölgesi kaldı.⁵⁵

2 Nisan 1982'de Arjantin kuvvetleri, 1833'ten beri bir İngiliz kolonisi olan Falkland Adaları'na çıktı. Arjantin egemenliğine yıllarca itiraz edildi ve 1978'de Callaghan hükümeti bir saldırıyı caydırmak için bölgeye donanma takviyesi gönderdi. İşgal, hükümeti pekâlâ yok edebilecek bir aşağılamaydı. Kriz, Thatcher'ın liderlik kapasitesinin en büyük sınavı olarak görüldü ve adaların yeniden ele geçirilmesi, Thatcher başbakanlığının belirleyici anlarından biri haline geldi. Yaygın olarak iddia

⁵¹ Jackson ve Saunders 2012, 5.

⁵² Cannadine 2017, 33.

⁵³ Berlinski 2008, 37.

⁵⁴ Reitan 2003, 52.

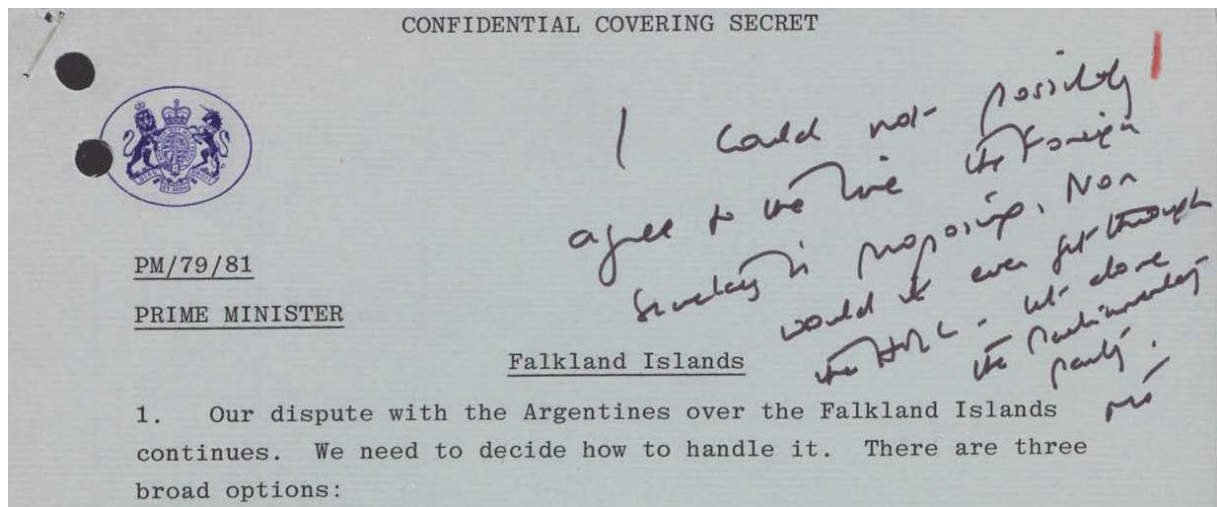
⁵⁵ Mullen 2016, 21.

edildiği gibi, sonraki seçimde belirleyici olup olmadığı şüphelidir; ancak başarısızlık muhtemelen Thatcher' a başbakanlığa mal olacak ve vatansever savunmanın bir seçim silahı olarak kullanılmasını zorlaştıracaktı.⁵⁶

Thatcher, "Adalıların kendi kaderini tayin hakkını savunurken" "daha güçlü bir zeminde" olduğunu savunuyordu. İşgalden sonraki ilk parlamento tartışmasında konuşmasını, "-Sayıca azlar, ancak barış içinde yaşama, kendi yaşam tarzlarını seçme ve kendi bağlılıklarını belirleme hakları var" diyerek çok etkili bir şekilde yaptı. Sonraki günlerde "-Misyonomuz adalarda İngiliz egemenliğini yeniden kurmak ve insanlara istediklerini vermek" İngiliz sömürge zihniyetinin izlerini taşıyan açıklamasını yaptı. Ayrıca, prestijin iktidara eşit olduğu anlayışını yansıtarak, çatışmayla ilgili tartışmayı dünyadaki İngiliz prestiji açısından çerçevlendirdi.⁵⁷

Thatcher' a adalar ile ilgili çeşitli fikirler sunuldu. Bu fikirlerden biri Dış İşleri Bakanı Lord Carrington'un önerisi olan; Falkland Adaları'nın Arjantin' e kiraya verilmesi idi. Hazırladığı on bir sayfalık raporda, tüm ihtimalleri değerlendirmiş ve kendince en mantıklı seçeneğin bu olduğunu savundu. Ancak Margaret Thatcher bunu kabul etmedi. Raporun üzerine el yazısıyla, "-Dış İşleri Bakanının önerdiği çizgiyi muhtemelen kabul edemem" yazdı.⁵⁸

Şekil 1

Thatcher, İngiltere'nin bu işgale karşılık vermemesi halinde tüm dünyaya yayılan İngiliz topraklarını (İngiliz Milletler Topluluğu) sadece kâğıt üzerinde elinde tuttuğu, hiçbir askeri gücünün olmadığı algısını oluşturacağına inanıyordu. Bu yüzden çok büyük bir risk olarak adalara askeri güç gönderme kararı verdi. Birleşmiş Milletler' in istilayı kınamasının ve iyi ilişkiler kurduğu Ronald Reagan hükümetinin eliyle ABD'nin desteğini açıklamasının ardından yola çıkan İngiliz Deniz Kuvvetleri yirmi gün sonra Falkland Adaları'na ulaşıp Arjantin askerlerini adadan çıkarttı. Böylece Demir Leydi bu krizden, asla kendisini yanıltmayan içgüdülerine güveni artarak ve güçlenerek ayağa kalktı. Haziran ortasına kadar süren savaşta ölen 255 İngiliz askerinin aileleriyle özel olarak ilgilendi. Savaş İngiltere lehine sonuçlansa da iki taraftan verilen kayıplar uzun süre basında yer edindi. Savaş, Arjantin tarafında ise 655 kişinin ölümüyle sonuçlandı.⁵⁹ Reagan'ın, Thatcher'ın siyasi kariyerini kurtaran Falkland Savaşı'na verdiği destekle birlikte, Margaret Thatcher'ın 1986' da Libya' ya Amerikan bombardımanı için lojistik yardım vermesini sağladı.⁶⁰

Thatcherizm

Thatcherizm, serbest piyasalara ve küçük bir devlete olan inancı temsil eder. Hükümetin işi, işi ve insanların hayatlarını planlamak ve düzenlemek yerine yoldan çekilmektir. Sadece "krallığın ve para biriminin savunulması" gibi temel unsurlarla sınırlandırılmalıdır. Geriye kalan her şey, kendi

⁵⁶ Jackson ve Saunders 2012, 20.

⁵⁷ Crines 2016, 45.

⁵⁸ MTF (Margaret Thatcher Foundation) 1979.

⁵⁹ Web 8 (17.03.2021)

⁶⁰ Cooper 2012, 9.

seçimlerini yapmaları ve kendi yaşamlarının sorumluluğunu üstlenmeleri için bireylere bırakılmalıdır. Bu, savaş sonrası politikacıların çoğu için devrimci, hatta tehlikeli bir kavramdı.⁶¹ Thatcherizm, yeni politikanın en çarpıcı Muhafazakâr ifadesiydi ve "Thatcher Deneyi" veya "Thatcher Devrimi"nin karakteri uluslararası alanda büyük ilgi gördü. Thatcherizmin kendine özgü yerel özellikleri vardı ancak dünya ekonomisine ne olduğu bağlamı dışında ele alınmazsa tam olarak anlaşılabilir. Birikim krizi ve sosyal demokrasinin krizi dünya fenomenleriydi ve Thatcherizm özel bir ulusal tepkiydi. "Thatcherizm" terimi Margaret Thatcher'ın liderleri olmasından bu yana İngiliz Muhafazakâr partisinin özdeşleştiği kendine özgü ideoloji, siyasi tarz ve politika programı anlamına gelmektedir.⁶²

1945' ten 1979' a kadar çoğu politika yapıcı savaş sonrası anlaşmasına abone oldu. Bu anlaşma tam istihdama dayanıyordu. Sonuç olarak, ekonomik büyümenin meyveleri oldukça eşit şekilde paylaşıldı ve hükümetler sendikalarla pazarlık yapmak zorunda kaldı. 1973-1974 petrol fiyatı şoku ve 1970'lerin ortalarındaki yüksek enflasyon, çoğu politika yapıcıyı fiyatları kontrol etmenin artık en önemli öncelik olduğuna ikna etti. Bununla beraber tam istihdam hedefi ortadan kalktı. Zenginliği yeniden dağıtmak veya sendikalarla pazarlık yapmak artık gerekli ya da arzu edilen bir şey değildi. Ortaya çıkan şey, Ekonomi İşleri Enstitüsü (IEA) ve diğer neoliberal düşünce kuruluşları tarafından bir bekleme dünyasına yorumlandığı şekliyle, Hayek ve Friedman'ın yazılarından derlenen bir doktrin olan "Thatcherizm" idi.⁶³ Bu terim hayata bir Kampfbegriff⁶⁴ olarak, yani Margaret Thatcher' ın mahkûmiyet politikasına ve neoliberal politikalarına karşı mücadelede kullanılan bir terim olarak başladı. Başlangıçta kötü tanımlanmış bir ekonomik ve politik projeden çok kendi kendini tanımlamaktaydı. Politik yararlılığın aksine terimin bilimsel geçerliliği uzun süredir tartışılmaktadır. Margaret Thatcher, Britanya'da başbakan olan ilk (ve şimdiye kadar tek) kadındı, otoriter bir kişiliğe sahipti, art arda üç seçim zaferi kazandı ve son derece medyatik bir çağda Britanya'nın benzersiz, yazılı olmayan "*seçilmiş diktatörlük*" biçimindeki başbakanının sahip olduğu güçlerin çoğundan daha fazla faydalandı.⁶⁵

Muhafazakâr Parti seçim hazırlıklarında genel olarak İşçi Partisinin iktidarı döneminde artan işsizliği kullanan bir kampanya yürüttü. Ancak Britanya' da işsizlik 1986'nın üçüncü çeyreğine kadar artarak devam etti. Pek çok yorumcu, işsizlikteki büyük artışı Thatcherizm'in makro-ekonomik politikasının kaçınılmaz bir sonucu olarak gördü. Bayan Thatcher ve Şansölyesi Geoffrey Howe, kararlılıkla keynesyen ekonomiye sırtlarını çevirdiler. İşsizlik artışını kamu harcamalarındaki artışla değil, para arzındaki daralmayla karşıladılar. Bazı yorumcular, onları sendikaların gücünü öldürmek için kasıtlı olarak işsizliğin kopmasına izin vermekle suçladı. Thatcher 1981' de kendisini hareket ettirecek kadar güçlü hissedene kadar Prior⁶⁶ tarafından kısıtlanarak çok dikkatli bir şekilde ilerledi.⁶⁷ Thatcher' ın ilk iktidar döneminde özelleştirme politikası yok denecek kadar az uygulandı.

Muhafazakâr Parti hükümetinin altın yıllarını oluşturan dönem 1982 ve 1987 yılları arasındaydı. Bu dönemde ekonomik gerileme son buldu, işsizlik ise düşük düzeylere indirildi. Ancak bunların gerçekleşmesindeki nedenin dünya ekonomisindeki iyileşmeden ya da 1981 senesinin sonlarına kadar uygulanan para politikası sonucu ortaya çıktığı konusunda bir netlik yoktu. Monetarizm ilk yıllarındaki etkisini kaybetti. Bununla birlikte hükümet pazar ve teşvik hedeflerini genişletmeye başladı.⁶⁸ Özelleştirme yoğunlaştırıldı, organize iş gücünü ekonomik ve politik olarak zincirlemek için daha ileri adımlar atıldı, İşçi Partisi kontrollü altı konsey kaldırıldı, yerel yönetim zayıflatıldı ve hükümet, bir yıl sürecek zorlu bir madenci grevinde zafer kazandı. Muhafazakârlar ayrıca arz yönlü esneklik, girişimci ruhlar ve popüler kapitalizm koşullarını ortaya koymaya çalıştılar. Ekim 1986'daki Yıllık Parti Konferansı'ndan itibaren, Thatcher hükümeti sivil toplumdaki çok çeşitli kurumları yeniden yapılandırmaya yönelik önlemler yoluyla tüm toplumu yeniden yapılandırmayı amaçlayan daha radikal, neoliberal bir projeye bağladı: meslekler, kitle iletişim araçları, kültür endüstrileri ve din.

⁶¹ Web 9 (15.05.2021)

⁶² Gamble 1988, 20.

⁶³ Williamson 2015, 2.

⁶⁴ Kampfbegriff; Savaş çılgılığı, mücadele, siyasi görüşün bir aracı olarak kullanılır. Web 10 (11.05.2021)

⁶⁵ Jessop 2015, 2-3.

⁶⁶ Thatcher'ın ilk başbakanlık döneminde politika alanı hâlâ Edward Heath' in ilk İstihdam Bakanı James Prior tarafından kontrol ediliyordu.

⁶⁷ Mclean 2001, 216-217.

⁶⁸ Helvacı ve Demirtepe 1996, 103.

1987'deki üçüncü seçim zaferinin ardından, Maliye Bakanı Nigel Lawson, zenginler için aşırı derecede avantajlı radikal bir vergi indirimi bütçesi başlattı. Bu, radikal Thatcherizmin doruk noktasına işaret ediyordu. Sonbaharda, Lawson patlaması ev sahiplerini, hissedarları ve işleri etkileyerek iflasa yol açtı. Ekonomik krizin üstesinden gelmek için yeni neoliberal önlemler alındı, yurtiçi ve yurtdışında biriken sorunlar nedeniyle ivme dağıldı.⁶⁹

Thatcherizm Rusya ve Türkiye'nin de içerisinde olduğu pek çok ülke ekonomisi için ilham kaynağı oldu ve Britanya' da günümüzde hala etkili olduğu ifade edilebilir.⁷⁰ Olgun bir politik demokrasi bile, Thatcherizmin vücut politikasına yalnızca güçlkle uyguladığı türden bir şoka uyum sağlar. Böyle bir geleneği çok az olan veya hiç olmayan devletler üzerindeki etkisi çok daha sarhoş edicidir ve tam etkileri henüz değerlendirilememektedir. Ancak Thatcherizmin büyük bir etkisi olduğu inkâr edilemez. Thatcher, Britanya'nın profilini ve muhtemelen dünyadaki statüsünü kendisi yükseltti. Sovyetler Birliği dışında bile, Thatcherizm, devlet otoritesinin ve etkisinin uzun ve kısır yürüyüşünü durdurmak için geçerli bir kurallar dizisi olarak geniş bir değer kazandı.⁷¹

Sonuç

Margaret Thatcher, 13 Ekim 1925 tarihinde Beatrice ve Alfred Roberts çiftinin ikinci çocuğu (Margaret Hilda Roberts) olarak dünyaya geldi. Ailesiyle beraber dükkânlarının üzerinde bulunan dairelerinde, Oxford' a Kimya Bölümü okumak için gidene kadar yaşadı. Bu süreç içerisinde karakterini en çok belirleyen kişi babası Alfred Roberts oldu. Babasının siyasi yönü ve durmak bilmeyen öğrenme hevesi Margaret Roberts'ın örnek aldığı en önemli özelliklerden biriydi. Margaret Roberts tıpkı babası gibi çok fazla kitap okuyor, çok az uyuyor ve okul derslerine çok çalışıyordu. Bu da ona başarılı bir eğitim hayatı olmasını sağladı. Oxford' ta Kimya bölümü okuduğu yıllarda siyasetle ilgilenmeye başlayan Margaret Roberts, okulunu bitirdikten sonra siyasete daha çok ilgi duyduğu için aktif siyaset yapmak adına vakit kaybetmeden çeşitli yöntemler izledi.

Margaret Roberts, 1950 ve 1951 genel seçimlerinde Dartford için Muhafazakâr Parti' den adaylığını koydu. Dartford seçimlerini kaybetti ancak burada zengin iş insanı olan Denis Thatcher ile tanıştı ve 1951 senesinde evlendiler. Denis Thatcher ile evliliği siyasi kariyerinde yükselmesi için maddi ve manevi tüm kaynağı sağladı. Evlendikleri tarihten yaklaşık olarak iki yıl sonra ikiz çocukları Carol ve Mark' ı dünyaya getirdi. 1954 senesinde baro sınavlarında başarılı oldu ve hukuk eğitimini tamamladı. 1959 senesinde Finchley'in muhafazakâr milletvekili seçildi. 1961 senesinde Emekli Maaşları ve Ulusal Sigorta Dairesi'nde ilk bakanlık görevine atandı, 6 yıl sonra yakıt ve elektrikten sorumlu bakan olarak Gölge Kabine' ye atandı. 1970-1974 yılları arasında Eğitim Bakanı olarak görev yaptı.

1975 tarihinde Muhafazakâr Parti'nin lideri oldu. Margaret Thatcher parti liderliğine gelmesini bir hayal olarak nitelendirdi. Başbakan seçilmeden önceki yıllarda da Britanya'nın hiçbir zaman bir kadın başbakanı olmayacağına inanıyordu. Ancak sarf ettiği tüm çaba ve uyguladığı politikalarla 1979 senesinde Britanya'nın ilk kadın Başbakanı olmakla kalmadı aynı zamanda en uzun başbakanlık süresine sahip Başbakanı olmayı başardı. Margaret Thatcher'ın sert duruşu ve değişmeyen veya bükülmeyen fikirleri ve siyaseti, kamuoyu tarafından birçok tepkiyle karşılandı. Margaret Thatcher' ı destekleyenler kadar desteklemeyen de büyük bir kitle mevcuttu. Üç dönem üst üste Başbakan olarak seçilmesinin önemli nedenlerinden birinin onun siyaset yeteneği olduğunu söyleyebiliriz. Margaret Thatcher hem bir anne, hem bir eş, hem de ülkesinin lideriydi.

Falkland Adaları krizi, Thatcher için en büyük problemlerden biriydi. Bu krizin sonuçlarının sonraki seçimleri kesinlikle etkilediğini söyleyebiliriz. Adaların tekrar ele geçirilmesi yani savaşın galibi olmak belki Thatcher'ın başbakan olarak tekrar seçilmesine sebep olarak gösterilemez ancak savaşın kaybedilmesi, vatanseverlik kartını seçim silahı olarak kullanmasını engelleyecek ve muhtemelen Thatcher' a başbakanlığa mal olacaktı.

Margaret Thatcher'ın sert duruşu, değişmeyen veya bükülmeyen fikirleri ve siyaseti kamuoyu tarafından birçok tepkiyle karşılandı. Üç dönem üst üste Başbakan olarak seçilmesinin önemli nedenlerinden birinin onun siyaset yeteneği olduğunu söyleyebiliriz. Thatcherizm, kısaca ifade etmek

⁶⁹ Jessop 2015, 5-6.

⁷⁰ Güngör 2017, 2.

⁷¹ Evans 1997, 107.

gerekirse Margaret Thatcher'ın uyguladığı politikalar ve izlediği yol haritası olarak düşünülebilir. Thatcherizm özellikle maliye alanında uluslararası bir boyut kazanmış ve çeşitli ülkelerde aynı yöntemler kullanılmıştır. Thatcherizmin en belirgin yansımalarını Doğu Avrupa ülkelerinde ve Türkiye' de görmek mümkündür.

Kaynakça

- Aitken, J., *Margaret Thatcher: Power And Personality*, London: Bloomsbury. 2013.
- Berlinski, C., *There is No Alternative*, New York: Basic Books. 2008.
- Blundell, J., *Margaret Thatcher: A Potrait Of The Iro Lady*, New York: Algora Publishing. 2008.
- Cannadine, D., *Margaret Thatcher: A Life And Legacy*, Oxford: Oxford University Press. 2017.
- Champbell, J., *The Iron Lady: Margaret Thatcher, from Grocer's Daughter to Prime Minister*, London: Penguin Books. 2009.
- Cooper, J., *Margaret Thatcher and Ronald Reagan:A Very Political Special Relationship*, London: Palgrave Macmillan. 2012.
- Crines, A. S., *Rhetoric, Politics and Society: The Political Rhetoric and Oratory of Margaret Thatcher*, London: Palgrave Macmillan. 2016.
- Evans, J.E., *Thatcher and Thatcherism*, London: Routledge. 1997.
- Finlayson, A., *Rhetoric, Politics and Society; The Political Rheotoric and Oratory of Margaret Thatcher*, London: Palgrave Macmillan. 2016.
- Gamble, A., *The Free Economy and the Strong State: the Politics of Thatcherism*, London: Macmillan Education LTD. 1988.
- Güngör, K., "Thatcher' ın Temel Maliye Ekonomi Politikaları ve Birleşik Krallık' taki Etkileri". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 18/2 (2017), 1-20.
- Hadley, L., *Responding to Margaret Thatcher's Death*. London: Palgrave Macmillan. 2014.
- Helvacı, A. ve Demirtepe M.T., "Muhafazakar Parti'nin Dönüşümü: Thatcherizm ve Yeni Sağ". *Liberal Düşünce Dergisi* 3/9 (1996), 96-115.
- Jackson, B. ve R. Saunders., *Making Thatcher's Britain*, Cambridge: Cambridge Univeristiy Press. 2012.
- Jessop, B., "Margaret Thatcher and Thatcherism: Dead But Not Buried", *British Politics*, 10 (2015), 1-18.
- Lewis, R., *A Personal and Political Biography*, London: Routledge&Kegan Paul. 1984.
- Mclean, I., *Rational Choice and British Politics*, Oxford: Oxford University Press. 2001.
- Moore, C., *Margaret Thatcher: The Authorized Biography, Volume One: Not For Turning*, London: Penguin Books. 2013.
- MTF (Margaret Thatcher Foundation), Falklands: Carrington Minute to MT ("Falkland Islands"), London, 1979.
- Mullen, J., *Britain in the 1970s—an Annotated Timeline*, Star e-books. 2016.
- Nunn, H., *Thatcher, Politics and Fantasy: The Political Culture of Gender and Nation*, London: Lawrance and Wishard. 2002.
- Reitan, E. A., *The Thatcher Revolution: Margaret Thatcher, John Major, Tony Blair, and the Transformation of Modern Britain, 1979–2001*, Lanham: Rowman & Littlefield Publishers. 2003.
- Smith, E. W., "The Construction of a Female Leader". *Forum Filologiczine Ateneum: Ateneum Philological Forum* (2014), 9-25.

Thatcher, M., *The Path To Power*, Harper Collins E-books. 1995.

Williamson, A., *Conservative Economic Policymaking and the Birth of Thatcherism*, Cambridge: Pelgrave Macmillan. 2015.

Wright, W.S., "Common Denominators in Successful Female Statecraft: The Political Legacies of Quenn Elizabeth I, Indira Gandhi, and Margaret Thatcher". *Forum on Public Policy: A journal of the Oxford RoundRound Table* (2012), 1-16.

Web 1: https://www.youtube.com/watch?v=Gbiohe_Baks, (01.03.2021)

Web 2: <https://www.youtube.com/watch?v=DuuEjgP5LxA> (17.03.2021)

Web 3: <https://www.history.com/topics/british-history/margaret-thatcher> (05.03.2021)

Web 4: <https://www.milligazete.com.tr/haber/1061019/margaret-thatcher-hakkinda-her-sey> (15.07.2021)

Web 5: https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2013/04/130408_thatcher_obit (16.03.2021)

Web 6: <https://www.history.com/news/10-things-you-may-not-know-about-margaret-thatcher> (16.03.2021)

Web 7: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/dunya-tarihine-atilmis-bir-virgul-margaret-thatcher-22995673> (17.03.2021)

Web 8: <https://educalingo.com/en/dic-de/kampfbegriff> (11.05.2021)

Web 9: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-22079683>(15.05.2021)